

UVOD

Ako tražimo pojam koji simbolizuje duh današnjeg vremena, to bi bio pojam "globalizacija", nastajanje "svjetskog društva". "Globalization", "mondialisation", "globalizacion"- riječ koja je došla gotovo niotkuda, danas kruži svuda, obilježavajući najmoćniju silu koja oblikuje život savremenog svijeta.

Danas postoje brojni pristupi i definicije globalizacije kao pojma. Globalizacija sama po sebi nije neka nova pojava, već ima svoje historijsko ishodište, a određuju je dva osnovna teorijska pristupa. Prvi pristup je usmjeren je na historijsku dimenziju, a prema njemu nisu svi procesi koji se sad svode pod pojam globalizacijom novi, kao niti njen uticaj na suverenitet države i njene uloge u međunarodnim odnosima. Drugi pristup je suprotan, a prema njemu globalizacija predstavlja novi proces, koji je započeo prije kraja hladnog rata, a čije širenje je stvorilo osnovne promjene u savremenim međunarodnim odnosima. Taj proces je bio potaknut nestankom komunističkog poretka te razvojem novih tehnoloških dostignuća (uticaj npr. Internet-a, mobilnih telefona i sl.).

Globalizacija je po svome određenju višedimenzionalan proces koji sadrži ne samo političku, već i ekonomsku, socijalnu, kulturnu, tehnološku i druge dimenzije. Danas globalizacija obuhvata promjene koje nastaju na svjetskom nivou, ali i na nivoima pojedinih područja, regija i samih nacionalnih država. Problematika globalizacije ne zaokuplja samo strukture političke moći, već i pažnju brojnih nevladinih organizacija, neformalnih struktura, različitih pokreta i sl.

Tokom posljednjih decenija dvadesetog vijeka došlo je do značajne promjene i pomjeranja svjetske industrije i to u smjeru od Sjedinjenih Američkih Država, Zapadne Evrope i Japana ka Istočnoj Aziji, Latinskoj Americi i drugim zemljama u naglom razvoju. Iako najznačajniji dio globalnog bogatstva i industrije i dalje posjeduju SAD i druge razvijene zemlje, može se primjetiti izvjestan pad odnosno može se primjetiti porast ekonomskog značaja nekih zemalja u razvoju a posebno Kine. Odlična radna snaga, kamatne stope, kretanje kapitala i slično su samo neke od ekonomskih obilježja koja potvrđuju da ova rastuća tržišta nastavljaju da igraju važnu ulogu u globalnoj ekonomiji.

Osim zagovornika globalizacije postoje i njeni protivnici, antiglobalisti, čije djelovanje se manifestuje kroz različite oblike. Oni negiraju globalizaciju kao društveno koristan proces, te razvijaju koncept negacije globalizacije, tj. njene eliminacije. Nezavisno o tome što postoje različite

interpretacije o učincima globalizacije, od pozitivnog do negativnog, pitanje globalizacije je sve aktuelnije. Danas globalizacija predstavlja vrijeme zbunjenosti u kojem smo zatrpani mnoštvom informacija koje se koriste za objašnjenje procesa, a koje nije uvijek moguće racionalno nadzirati. Kao najčešći sinonimi globalizacije upotrebljavaju se pojmovi poput internacionalizacije, amerikanizacije i mondijalizacije.

Globalizacija danas u svom punom obliku povećava nejednakosti i nepravde unutar svjetskog političkog i privrednog poretka, ali isto tako snažno obilježava život svakog pojedinca. Stavovi zagovornika i protivnika globalizacije su sljedeći:¹

- S obzirom na koncepciju skeptici smatraju da je riječ o internacionalizaciji i regionalizaciji a ne globalizaciji, a globalisti vide modeliranje svijeta putem ekstenzivnih i intenzivnih tokova koji ne isključuju regije;
- S obzirom na nosioce moći; za skeptike su to i dalje nacionalne države, a za globaliste dolazi do erozija državnog suvereniteta, te rasta multilateralizma;
- S obzirom na kulturni aspekt skeptici uviđaju mogućnost rasta nacionalnog identiteta dok globalisti ukazuju na pojavu globalne kulture;
- Skeptici zagovaraju novi imperijalizam kroz regionalizaciju, a globalisti globalni informacijski kapitalizam i novu podjelu rada;
- Skeptici upozoravaju na rastuću podjelu između Sjevera i Juga, dok globalisti naglašavaju rastuću nejednakost unutar i između država;
- Skeptici se zalažu na međunarodno društvo država, jer politički sukobi između država i dalje traju; dok globalisti zagovaraju nastanak multilateralne globalne vlade, globalnog civilnog društva i globalne politike.

Savremeni međunarodni ekonomski procesi predstavljaju dio dugoročne svjetske tranzicije od industrijskog prema postindustrijskom društvu i od internacionalizacije privrednog života prema globalizaciji. Mnogi ekonomski, tehnološki, institucionalni, politički, kulturni i drugi parametri pokazuju protivrječne tendencije: globalizacija s jedne strane ujedinjuje svijet, a s druge ga dijeli na postindustrijsku civilizaciju i razne varijante doindustrijske i industrijske civilizacije. Teškoće objašnjavanja i razumijevanja složenih i protivrječnih procesa globalizacije, a posebno njenih

¹ Budimir, M., *Uticaj globalizacijskih procesa na modernu nacionalnu državu - ekonomski aspekt*, Godišnjak 2009, Fakultet političkih nauka, Beograd, 2009.

brojnih posljedica i propratnih pojava nije moguće jednoznačno objasniti, osim možda postojanjem veoma izražene dinamičnosti razvoja ljudskog društva uopšte, kao i velikim obimom promjena.

Međunarodno kretanje kapitala je jedan od osnovnih generatora ekonomske globalizacije. Utiče na privredni rast, promjenu privredne strukture, platni bilans, zaposlenost, privrednu stabilnost i slično, ali ima prateće društvene, ekonomske, političke, socijalne i druge efekte. Preko raznih oblika međunarodnog finansiranja, a prvenstveno stranih direktnih investicija, krupne firme vrše razmještaj svojih diversifikovanih proizvodnih sistema i ostalih poslovnih funkcija po inostranstvu, što je dostiglo globalne razmjere. Savremena mrežna organizacija transnacionalnog poslovanja zasniva se na dodjeljivanju onih poslova perifernim proizvodnim lokalitetima koje oni mogu da urade najkvalitetnije, najbrže i najjeftinije. Na taj način se maksimalno se koriste razne pogodnosti (resursne, geografske, poreske i druge) koje pruža zemlja domaćin, a onda se iste prelivaju u ekstra profite i jačanje sopstvenih konkurentskih prednosti, koje se dovode do top kompetentnosti. Praksa je pokazala da je to najbolji put za stvaranje globalnog konkurentnog proizvoda, koji se stvara na bazi top kompetencija. Jer, monopolisti ne može niko da konkuriše!